

Засвоєння поєднань та використання на письмі з коментуванням забезпечувало гарне каліграфічне письмо, а також давало змогу уникнути багато помилок. Як приклад формування у дітей почерку подаємо фрагмент казки «У писемній країні веселих ліній» [1].

Веселий нулик **О** пішов гуляти до лісу. Там було дуже гарно! Він так пильно все розглядав, що не помітив, як йому назустріч бігла (маленька паличка з заокругленням). Вони зіткнулися і вигукнули: «а!» Так склалася буква «а».

І жила в хатці біля озера. Хатка була велика, красива. Озеро яскраве, тепле. Але було дуже сумно гратися одній. Та одного разу до неї прийшла сестриця (маленька паличка з заокругленням). Вирішили вони жити разом, бо так було веселіше. Так склалася буква «и», яка допомагала писатися словам, щоб і вони не були самотні:

*стіл – столи; лялька – ляльки;
весна – весни; пташка – пташки.*

Буква **и** пішла до озера ловити рибу. Опустила ногу. А на дворі літо, спека, вона протяжно сказала: «у!» / (велика похила паличка) зробила собі у перукарні зачіску. Коли вона йшла по дорозі, всі знайомі казали «Ух!».

Велика / посварилася з своєю подругою /. Повернулися одна до одної спиною і не розмовляють день, два, три... (/ \)

А що ж вони не поділили? Пасок до плаття у них один на двох. Перша кричить: «Мій!», друга не віддає. Не поділили, тому носять разом. (**А**)

І прийшла до **І**, подала їй руку і промовила: «Давай дружити, ну!» (**Н**).

Три **///** на святі танцювали всі разом, та так довго, що їх ніхто роз'єднати не зміг. (**Т**).

Саме такі та інші казкові моменти допомагали дітям не лише краще вивчити букви та запам'ятати їхнє написання, а ще й забезпечували естетичне виховання дітей.

На уроках з інших дисциплін продовжувалася робота над формами всіх літер алфавіту, різновидами їх поєднань залежно від складності написання, удосконаленням якісних характеристик письма, а також прискоренням темпу письма на основі безвідривного написання складів, невеликих слів і речень. Метою таких уроків було виробити правильне і красиве письмо літер, поєднання їх у словах, ураховуючи закономірності чіткого, швидкого й безвідривного письма та можливості дітей оволодівати цими навичками.

На прикінцевому етапі дослідження було проведено контрольний зріз з метою з'ясування ефективності експериментальної методики. Результати аналізу засвідчили, що кількість графічних порушень, допущених учнями експериментального класу, виявилася незначною. Так, на прикінцевому етапі навчання правильну форму літер відтворили 64,2% учнів КК, тоді як в ЕК – 76,4%, дотрималися пропорційності елементів літер відповідно 73,3% школярів КК і 84,2% школярів ЕК, нахилу – 69,7% учнів КК і 82,4% учнів ЕК, а правильно оформили робочий рядок – відповідно 75,8% і 87,9% учнів.

Порівнюючи рівні сформованості навичок письма учнів контрольного класу, значних позитивних змін не спостерігали. Отже, отримані під час педагогічного експерименту результати засвідчили ефективність розробленої методики формування навичок письма у молодших школярів. Даний підхід здатний забезпечити оптимальний розвиток навичок письма у учнів першого класу.

Висновки. Використання різних методів і прийомів навчання письма, їхньої структури і функцій має значення для вдосконалення графічних навичок молодших школярів. Відтак нами визначено й експериментально апробовано методику формування навичок письма у молодших школярів на основі поєднання різних методів і прийомів та використання системи графічних вправ і завдань. Прикінцевий етап дослідження засвідчив позитивні кількісні та якісні зрушення рівнів сформованості навички письма учнів експериментального класу. Перспективами подальшого дослідження визначено формування навичок письма не тільки в початковій школі, а й у середній ланці, що є запорукою успіху в подальшому навчанні школярів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Коваль Л. У писемній країні веселих ліній / Л. Коваль // Початкова освіта. - К. : Вид. дім "Шкільний світ", 2007. – № 8. - С. 17-20.
2. Концепція загальної середньої освіти (12-річна школа) освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ru.osvita.ua/legislation/Ser_osv/2712/
3. Шпак В.П. Формування графічних навичок письма / В.П. Шпак // Початкова школа. – 2011. – №11. – С. 24–25.

*Міда І.
Науковий керівник - доц. Гончаровська Г. Ф.*

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ДИТИНИ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ В УМОВАХ ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНОЇ ОСВІТИ

Актуальність дослідження. Останнім часом увага педагогів та психологів привертається до навчання дітей з особливими потребами. Зокрема, як зазначає відомий фахівець у галузі спеціальної психології Т.Д. Ілляшенко, суттєві зміни, що сьогодні відбуваються у системі спеціального навчання дітей з різними психофізичними порушеннями, зумовили навчання значної частини їх у загальноосвітній школі. Таких осіб найчастіше називають «діти з особливими освітніми потребами», уникаючи, нагадування про їх психічні і фізичні обмеження, що сприяють дискримінації. Найчисленнішу групу серед цих дітей становлять ті, які мають різною мірою виражену інтелектуальну недостатність: розумово відсталі й діти із затримкою психічного розвитку. Є також діти, які мають сенсорні порушення: незрячі й глухі чи з суттєвим зниженням слуху чи зору. Велика частина дітей мають різною мірою порушення в розвитку мовлення, що виявляється не тільки в усному мовленні, але й у формуванні навичок читання і письма. Також є діти, у яких з різних причин порушено опорно-руховий апарат та виникає необхідність пересування на візку [1].

Ратифікація Україною низки міжнародних документів про захист прав дітей з особливими потребами та їх батьків зумовлює поступовий відхід від інтернатної системи навчання дітей згаданої категорії та створення для них альтернативних форм навчання: індивідуального чи інклюзивного навчання у загальноосвітній школі за місцем проживання або спеціальних класів. Як зазначають науковці, найбільш обґрунтованим щодо забезпечення дитині можливості навчатися відповідно до її освітніх потреб є інклюзивне навчання, хоча на сьогодні воно ще не може охопити значну кількість дітей. Школи, що відкривають інклюзивні класи, мають недостатній рівень орієнтування у методичних засадах їх функціонування і не мають відповідного кадрового забезпечення. За таких умов шкільний психолог змушений виконувати не властиві йому функції [3]. Успішність інтеграційного процесу залежить від поінформованості та адекватного ставлення до психолога багатьох його учасників: дітей з особливими освітніми потребами, їхніх батьків та педагогів, а також усіх інших дітей у школі, батьківської та педагогічної громадськості.

Найважливішими напрямками роботи шкільного психолога, пов'язаними з перебуванням у загальноосвітній школі дітей з особливими освітніми потребами та їх адаптацією, є такі як діагностична робота, просвітницька робота серед батьків та педагогічного складу школи [6]. На сьогодні дуже часто особливі освітні потреби дитини вперше виявляються з початком шкільного навчання. А отже, діагностична робота з першокласниками потребуватиме уваги психолога протягом цілого року. Найнапруженішим періодом вона буде протягом перших одного-двох місяців. Тому на цей період таке завдання доцільно ставити окремим пунктом, відводячи для його виконання узгоджений із педагогом час. Як показує практика різних зарубіжних країн, в школі має бути створена служба комплексного супроводу, яка має налагодити психологічний супровід протягом всього періоду навчання, а особливо на перших етапах перебування «особливої» дитини у навчальному закладі, коли відбувається період адаптації. Саме цей період відіграє важливу роль у подальшому навчанні дитини.

Психологічний супровід учнів має включати такі напрями: – діагностику пізнавальної й емоційно-особистісної сфери; – створення соціально-психологічних умов для розвитку особистості, успішності навчання; – індивідуальну психолого-педагогічну допомогу дитині. Перехід дітей із дошкільних освітніх установ у початкову школу, із початкової школи в середню є кризовим. Тому пріоритетним напрямком діяльності супроводу є профілактична робота з «особливими» дітьми та дітьми з обмеженими можливостями здоров'я з попередження проблем адаптаційного періоду: соціально-психологічних (проблеми соціальної дезадаптації), особистісних (невпевненість у собі, висока тривожність, неадекватна самооцінка, низька навчальна мотивація тощо), пізнавальних (недостатність розвитку сприйняття, уваги, пам'яті, мислення, труднощів у навчанні). Важливе значення для забезпечення ефективної інтеграції дітей з особливими освітніми проблемами в навчальному закладі має проведення інформаційно-просвітницької, роз'яснювальної роботи з питань, пов'язаних з особливостями навчального процесу для цієї категорії дітей, з усіма учасниками освітнього процесу – учнями, їх батьками, педагогічними працівниками. Робота шкільного психолога має бути спрямована на формування у батьків дітей із психофізичними порушеннями компетентності, адекватного ставлення до інтеграції їхніх дітей у загальноосвітній школі та готовності бути співучасниками педагогічного процесу – одне з найважливіших завдань шкільного психолога. Загалом, від освіти батьків, їхнього уміння стати партнерами педагога і психолога у корекції розвитку й навчанні дитини залежить її позитивне включення у навчально-виховний процес загальноосвітньої школи. Більшість педагогів і психологів дотримуються думки, що до приходу у загальноосвітню школу дітей з особливими освітніми потребами потрібно готувати і батьків здорових дітей. Часто вони побоюються зниження уваги педагога до їхніх дітей і, як наслідок, – неповну реалізацію їхнього потенціалу навчання і розвитку. Такі побоювання небезпідставні, якщо не дотримано усіх умов функціонування інклюзивного класу. Спостерігаються також безпідставні страхи у батьків здорових дітей: вони бояться травмування своїх дітей спогляданням трагічних явищ життя – хвороб, каліцтва. Тим часом здоровим

дітям зовсім не зашкодило б навчитися бачити чужу біду і приходити на допомогу. Необхідно долати й упередження, які не мають нічого спільного з дійсністю і зумовлені браком елементарних знань про порушення психофізичного розвитку дітей, їхні можливості та обмеження. Отже, поряд із загальною просвітницькою роботою серед батьків обох категорій дітей психологу доведеться брати участь у розв'язанні конфліктів, консультуванні окремих батьків [7]. Окремим дуже важливим завданням для шкільного психолога є оптимізація спілкування дітей з особливими освітніми потребами з їхніми однокласниками та у шкільному дитячому колективі в цілому. Інтеграція дітей цієї категорії у єдиній освітній системі великою мірою визначається потребою розширення їхніх контактів у соціальному середовищі, збільшення можливостей самореалізації та соціальної адаптації. Розвиток соціальної взаємодії дітей має реалізуватися у співпраці шкільного психолога з педагогом інтегрованого класу і педагогічним колективом у цілому. Формування позитивної взаємодії дітей обох категорій у єдиному колективі потребує наповнення конкретним змістом і технологіями. Ефективною може бути групова робота, спрямована на здобуття здоровими дітьми необхідних знань про проблеми їхніх однокласників з певними обмеженнями та про їхні можливості, вироблення навичок спілкування, взаємодопомоги. Виходячи із поставлених завдань, у програму роботи з дітьми можна включати елементи гри, різних вправ, спрямованих на розвиток толерантного ставлення до людей із фізичними і психологічними особливостями, формування навичок спілкування, взаємодопомоги [3]. Наприклад, для поглиблення розуміння стану дітей з різними психофізичними порушеннями та розвитку толерантного ставлення до них, готовності і вміння прийти на допомогу, можна використати форми роботи, рекомендовані М.І. Карпою. Інформація про певне обмеження (наприклад, дитячий церебральний параліч), з яким приходять одна дитина чи кілька дітей у клас (чи такі діти навчаються у сусідньому окремому класі, з якими діти постійно зустрічаються на перерві, у позакласних справах і які можуть бути потенційними партнерами у спілкуванні). Це може бути розповідь перед тим, як діти познайомляться. У ній потрібно зрозуміло і просто пояснити, чому виникає те чи інше порушення, які у дитини при цьому обмеження і які можливості. Добре також було б розповісти приклади, коли люди із обговорюваним порушенням досягали великих успіхів у навчанні, творчості. Важливо наголосити, що таке порушення виникає з народження і ніхто із здорових дітей на нього не захворіє, тим більше – не може заразитися [3]. Психологічний супровід дітей з особливими освітніми потребами та робота з батьками й педагогами має будуватися на таких принципах: особистісно-орієнтований підхід до дітей, їхніх батьків, де основним є врахування індивідуальних особливостей дитини, сім'ї; гуманно-особистісний – всебічна увага й любов до дитини, віра в неї, формування позитивної «Я-концепції» кожної дитини, її уявлень про себе; принцип комплексності, який можна розглядати тільки в комплексі, в тісному контакті адміністрації, педагога, психолога й батьків; принцип діяльнісного підходу: психолого-педагогічна допомога має здійснюватися з урахуванням провідного виду діяльності, що визначається віком дитини, а також орієнтування на той вид діяльності, який є значущим для дитини; – принцип «тут і тепер»: робота з реальними ситуаціями в житті дітей, в тому числі й тими, що виникають безпосередньо на заняттях [9].

Висновки. Отже, проаналізувавши теоретичні напрацювання науковців можна визначити пріоритетні напрямки у роботі психолога з адаптації та психологічного супроводу дітей молодшого шкільного віку з особливими потребами в умовах особистісно-орієнтованої освіти. Залучення до масових навчальних закладів дітей з особливими потребами вимагає від усіх учасників цього процесу певного перегляду традиційних поглядів щодо мети, функцій, організації роботи закладу. Проте до найактуальніших проблем успішної реалізації інклюзивного навчання належить питання професійної підготовки педагогів. Саме це потребує подальшого вивчення та провадження у навчально-виховний процес як загальноосвітньої, так і вищої школи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ілляшенко Т.Д. Чому їм важко вчитися: діагностика і корекція труднощів у навчанні молодших школярів / Т.Д. Ілляшенко – К.: Початкова школа, 2003. – 128 с.
2. Ілляшенко Т.Д. Що означає підготувати гіперактивну дитину до навчання у школі / Т.Д. Ілляшенко // Психолог дошкілля. – 2013. – № 6. – С. 4 – 6
3. Карпа М. І. Методи психопрофілактики та психокорекції адаптаційних розладів сиблінгів дітей з психофізичними вадами / М. І. Карпа // Науковий часопис НПУ імені Драгоманова. – Серія № 12. – Психологічні науки: Зб. Наукових праць. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2006. – № 14 (38). – С. 178- 181
4. Колупаєва А.А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: монографія. / А.А. Колупаєва. – К.: Самміт-книга, 2009 – 272 с..
5. Обухівська А.Г. Психологу про дітей з особливими потребами у загальноосвітній школі / Антоніна Обухівська, Тамара Ілляшенко, Тамара Жук. – К.: Редакція загальнопед. газет, 2012. – 128 с.
6. Проскура О.В. Психологічна підготовка вчителя до роботи з першокласниками: навч. посіб. для студентів педагогічних факультетів / О.В. Проскура – К.: Освіта, 1998. – 199 с.
7. Стадненко Н.М. Методика діагностики відхилень в інтелектуальному розвитку молодших школярів. Видання друге, перероблене і доповнене./ Н.М.Стадненко, Т.Д.Ілляшенко, А.Г. Обухівська – Кам'янець-Подільський: Видавець ПП Зволейко Д.Г., 2006. – 36 с.: Дидактичний матеріал: комплект А і Б (45арк.).

8. Ткачева В.В. Психокоррекционная работа с матерями, воспитывающими детей с отклонениями в развитии. Практикум по формированию адекватных отношений. – М. : Издательство «Шом-Пресс», 1999. – 62 с.

Мілян Н.

Науковий керівник – проф. Радчук Г.К.

ПСИХОЛОГІЧНІ СТРАТЕГІЇ ПРОТИДІЇ МАНІПУЛЯТИВНИМ ВПЛИВАМ У МЕДІАПРОСТОРИ

Стрімкий розвиток новітніх інформаційно-комунікаційних технологій створив якісно новий простір людської реальності – медіапростір, із характерною для нього позачасовістю, колажністю, фрагментарністю. Дослідники зазначають маніпулятивний характер процесів, які протікають у медіапросторі, його пластичність та пов'язаність із соціальним простором [2].

Використання у медіапросторі деструктивних маніпулятивних технологій насамперед дезорієнтує людей, викликає психоемоційну та соціальну напруженість, стресові стани, тривогу, що в свою чергу призводить до блокування інтелекту, критичного та логічного мислення, творчого потенціалу й створює сприятливе підґрунтя для стереотипного мислення, поведінкових шаблонів, програмування установок і дій. Враховуючи усі особливості сучасного медіапростору, специфіку маніпулятивних процесів, а також те, що ми живемо в епоху інформаційного суспільства, інформаційно-психологічних війн, важливою постає проблема протидії маніпулятивному впливу.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю формування інформаційно-психологічної безпеки особистості в контексті медіа-маніпулятивного впливу. Адже здатність до розпізнавання та усвідомлення маніпулятивного впливу медіа дає змогу сформувати комплексні психологічні стратегії протидії цьому впливу на особистість.

Дослідженням проблем медіа-впливу займалися такі зарубіжні та вітчизняні науковці як П. Вінтерхофф-Шпурк, Е. Доценко, Б. Лускін, У. Маклюен, Л. Найдьонова, Д. Ольшанський О. Петрунко, Г. Почепцов, Ю. Романенко, М. Слюсаревський, Р. Фрідленд, Р. Харріс, Н. Череповська, В. Чудинова, та ін.

Дослідженням поняття стратегій та способів протидії маніпулятивному впливу займалися такі науковці як Л. Доценко, С. Кара-Мурза, В. Панкратова, В. Петрик, О. Сидоренко, В. Шейнов, Р. Харріс та ін.

Загалом поняття маніпуляції розглядається як різновид прихованого психологічного впливу, такий його вид, при якому маніпулятор здатний викликати у об'єкта наміри, що не збігаються з його реальними бажаннями. Зазвичай такий вплив застосовується в формі таємного примусу особистості [3; 6; 7].

В контексті даного дослідження ми зосередили свою увагу на розвитку психологічних стратегій протидії маніпулятивним впливам мас-медіа, які в підсумку повинні сприяти формуванню психологічного захисту та інформаційно-психологічної безпеки особистості в сучасному медіапросторі.

Метою статті є теоретичний аналіз основних психологічних стратегій протидії маніпулятивному впливу мас-медіа.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розглядаючи поняття психологічних стратегій варто зазначити те, що в цьому процесі вирішальна роль відводиться організації самозахисту особистості на ментальному рівні. Для виокремлення основних психологічних стратегій протидії маніпулятивним впливам медіа ми зосередились на наступних підходах, які розглядають ті чи інші способи захисту та протидії маніпулюванню.

Загалом вчені виокремлюють дві категорії захисту від маніпулювання – несвідомий (напівсвідомий) і свідомий. Несвідомий (напівсвідомий) захист від маніпулятивного впливу ґрунтується на захисних механізмах психіки – системі регуляторних механізмів, спрямованих на усунення або мінімізацію негативних переживань, які травмують особистість. Ці переживання пов'язані здебільшого з внутрішніми або зовнішніми конфліктами, станами тривоги, дискомфорту. На відміну від несвідомого захисту свідомо протидія є значно ефективнішою, доцільнішою та вимагає від особистості відповідного рівня здатності до розпізнавання цього впливу.

Л. Доценко визначені та апробовані наступні форми психологічного захисту особистості від деструктивного впливу засобів масової комунікації [4]:

1) відхід – полягає у відмові від перегляду та прослуховування певних теле- та радіо каналів, від прочитання певних видань,

2) витіснення – передбачає відмову від прослуховування, перегляду чи прочитання інформаційного джерела, або ж його висміювання, а також – його фізичне знищення, як джерела комунікації;

3) блокування та обмеження – супроводжується підвищенням відчуженості, критичності, негативізму, неухважності, можливе приниження джерела комунікації через внутрішнє висміювання, спростування авторитетності;